

Гъбни болести по лозата

Автор(и): проф.д.с.н. Марияна Накова, Аграрен университет Пловдив; проф. д-р Борис Наков, Аграрен университет Пловдив

Дата: 07.05.2019 Брой: 5/2019

До 80-те години на 20-те век фитосанитарната обстановка в лозовите насаждения се е определяла главно от разпространението на маната, брашнестата мана, сивото гниене и антракнозата, и в годините с градушки от бялото гниене. Във времето след 1970-1980 г. с посадъчния материал са внесени и нови, силно вредоносни патогени, причинители на екскориозата (*Phomopsis viticola*) и еутипиозата (*Eutypa armeniacae*). В лозя, с намалени агротехнически грижи, поражения нанасят и причинителите на дървесинно гниене – еска (*Stereum hirsutum*), чума (*Armillariella mellea*) и бяла чума (*Rosellinia necatrix*).

Еутипиоза – *Eutypa armeniacaea* (*Eutypa lata*)

От болните лози израстват леторасти със силно скъсени между-възлия, дребни хлоротични листа, с пригори по тях. Вече напълно развитите листа придобиват червен цвят. Симптоми се откриват по отделни, а не по всички леторасти на едно растение. Младите реси изресяват. Типичните симптоми са по дървесината: при надължен разрез на болните леторасти, в дървесината се открива некроза на тъканите с кафяв до тъмно-виолетов цвят. Повредата започва от мястото на нараняване на стъблото. Болната и здрава тъкан се разделят от тъмна ивица.

Входна врата за нахлуване на патогена в тъканите са раните, направени при резитба. Доминиращи фактори за разпространението на болестта са валежи над 1.25 mm и тих вятър. Гъбата се развива в температурен интервал от 1 до 45°C.

Борба. Основна роля имат превантивните мерки: отстраняване на болните леторасти и лози, и изгаряне на дървесината извън насажденията; резитбата да се провежда в сухо и спокойно време. Фунгициден ефект имат препарати на база метил тиофенат. Третиранията да се провеждат от набъбване на пъпките, през 10-12 дни.

Екскориоза - *Phomopsis viticola*.

Една част от пъпките на болните леторасти не се развиват, а от останалите израстват леторасти със силно скъсени междувъзлия, дребни и деформирани листа. По основните междувъзлия се откриват тъмни воднисти, удължени петна, които ярко се открояват върху нежната кора на зелените леторасти. Към края на вегетацията повредите са под форма тъмно-кафяви некрози, вретеновидно изтеглени, изолирани или слети. При 2-3 годишната дървесина кората побелява (главно по първите 2-4 възли) и се

изпъстря от черни точки (пикнидии на патогена). Симптоми се откриват и по чепките, листните дръжки, главната нерватура на листата, около която се формират дребни светло-кафяви петна.

Гъбата зимува като мицел в пъпките, и като пикнидии и перитеции по болните/заразените леторасти. Развива се при температура от 5 до 35⁰С, наличие на вода, или относителна влажност - 98-100%. При 8,5⁰С зараза се осъществява за 13 часа, а при 25⁰С - само за 5 часа. В жизнения цикъл, причинителят на екскориозата *Phomopsis viticola* съжителства с гъби от род *Phoma*.

Борба. Най-добри резултати се получават, когато химичната борба се извършва във фенофази - от набъбване на пъките до фаза 3-4 лист, с фунгициди на база: манкозеб (Дитан ДГ - 03%, Дитан М 45 - 0.3%); фозетил-алуминий и фолпет (микал флаш - 0.3%; моментум екстра ВГ - 300 г/дка); фозетил алуминий и фенамидон (верита ВГ – 0.2%); флуопиколид и пропиенеб (пасобле 70 ВГ - 200г/дка); каптан (каптан 50 ВП - 0.3%); фолпет (фолдър 80 ВГ - 187.4 г/дка; фолоу 80 ВП - 187.5 г/дка) и др. Болните леторасти и лози да се изрязват и изгарят извън насажденията.

Еска /червенушка/

Проявите на еска се откриват през летните месеци, с повишаване на температурите, първоначално по листата на базовите леторасти. По-късно се разпространяват по всички листа на болните растения, като засягат отделни рамене или кордони. При червено оцветените сортове, листата на отделни леторасти почервеняват, а при белите стават жълтеникаво-кафяви. Повредите се разрастват между главните жилки, тъканите некротират и пригарят. Типичните симптоми се разкриват при разрез на стъблото. Наблюдава се светло-кафяво гниене на дървесината, която става ронлива. Това е „хроничната форма” на болестта.

Развива се и „акутна форма”, при която се наблюдава внезапно загиване на отделни леторасти или цели растения. Листата и гроздовете внезапно увяхват само за няколко дни. Изсъхналите леторасти придобиват синкав цвят и стават чупливи. Най-типични са проявите по дървесината. При разрез се очертават светло оцветени зони, с разрушена дървесина, заградени от по-тъмни ивици.

По-късно върху повредените лози се образуват кожести, плодни тела, разположени като „рибени люспи”. Те са приседнали върху кората.

Борба. Контролът включва комплекс от мероприятията: изкореняване и изгаряне на болните лози; растенията да се предпазват от нараняване; резитби да се извършват до здрава тъкан и раните да се

замазват с блажна боят или с 2% син-камъчен разтвор в комбинация с тиофанат метил – 0.2%; да се провеждат профилактични пръскания, с мед-съдържащи средства, и поливка на болните растения, с препарати на база тиофанат метил.

Бяло кореново гниене (бяла чума) - *Rosellinia necatrix*.

Болестта се среща в насаждения, създадени на мястото на изкоренени овощни градини, лозя, гори, на тежки и влажни почви, с ниско съдържание на карбонатни съединения. Появява се по отделни растения или на хармани. Заразените лози имат потиснат растеж, по-дребни, нарязани и светлозелени листа. Леторастите са слаби, тънки, със скъсени междувъзлия и хлоротичен вид. Тези прояви се засилват прогресивно и завършват със загиване на растенията. При изваждане се вижда, че корените са изгнили, имат черна кора, която се обелва лесно. Дървесината е кафява и гъбовидна. По нападнатите части се вижда бял до кафяв мицел, който може да бъде фин паяжиновиден или под форма на ризоморфи.

Върху поразените части, гъбата развива бял мицел, от който се образуват хламидоспори, ризоморфи и черни склероции. Гъбата се развива и сапрофитно в почвата, откъдето напада младите коренчета, които умъртвява и оттам прониква в дебелиите корени. Тя разрушава всички елементи на кората и дървесината, поради което загинатите части са крехки и ронливи.

Благоприятни условия се създават на тежки, влажни и бедни на карбонати почви и температури 22 – 33°C.

Борба. Да не се създават нови насаждения на мястото на изкоренени гори, овощни градини и други култури, където е установено заболяване от бяла чума. Болните лози да се унищожават и мястото да се обеззаразява с 2% формалин или с калциев цианамид. Почвата може да се обеззаразява и с фунгицидни комбинации от тирамни, метил-тиофанатни средства и други тиабендазол производни препарати.

Чума - *Armillariella mellea*.

Болестта се развива на хармани. Болните лози имат потиснато развитие и по-дребни, светло-зелени листа. В някои случаи растенията внезапно увяхват и изсъхват. Типичните симптоми се разкриват след обелване на загиналата кора. В основата на главините, по вътрешната страна на кората се открива бял мицел с ветриловидна структури и черни, дебели ризоморфи, от 1 до 3 mm в диаметър. Важен диагностичен белег са кичурите от плодни тела на гъбата, наречена „пънчушка”, които се образуват в основата на дънера.

Борба. Да се спазват мерките, посочени при бялата чума. Перспективен се очертава биологичният метод, чрез използване на гъбите антагонисти *Trichoderma viridae*.